ڕانانێکی خێرای ڕۆمانی تواوەی عەباسی مەعروفی ... سەدیق سەعید ڕواندزی

هەرکاتێك ڕۆمانێك دەخوێنمەوە کەباسی زیندان و فەزای زیندان و دۆخی سایکۆلۆژی مرۆڤ لە زیندان بکات، یەك ڕاست قسەیەکی(محمد ماغوت)ی شاعیری سووریم بیردێتەوە کە لە دیمانەیەکیکدا دەڵێ:(لە زیندان هەست کرد شتێك لەناخم شکا) ئیدی دوا ئەوەو تا دەشمرم هەست بەوشکانە دەکەم، گەرچی ناشزانم چیبوو شکا. ئەمە وەك دەربڕینێك بۆ کەشی زیندان، کە مرۆڤ زۆرجار لە بوونەوەرێکی میهرەبان، بەتواناو ئیرادە و خۆشەویست و کۆمەڵایەتی، دەیکاتە بوونەوەرێکی دیکە، کەتەنها هەناسە دەدات و بە جەستە زیندووە. دەنا بە ڕوح دەمێکە تێکشکاوە. ئەگەر لە دنیای پێشکەوتوودا زیندان نێوەندێك بێت بۆ سەر لەنوێ ڕاهێنانەوەی مرۆڤە تاوانبارەکان بۆ نێو کۆمەڵگە و ئاشتکردنەوەیان لە گەڵ ژیان و دەوروبەر، ئەوا لەوڵاتە دواکەوتووەکاندا، زیندان شوێنێکە بۆ تێکشکاندنی مرۆڤەکان و هەلابەهەلاکردنیان تاڕادەی کوشتن و هەموو جۆرە ئازارێکی هۆڤیانە.زۆردوور ناڕۆین و بەعسمان لە بەرچاوە. لەو سۆنگەیەشەوەیە دەبینین، کە بەشێك لە ڕۆماننووسە عێراقی و عەرەبییەکان، ئەو ئازارانەی خۆیان لە زینداندا کردتە دەقی ئەدەبی و بەزمانی نووسین لەو ئازارانە دواون. وەك: ڕۆمانی(شەماعیە)ی ڕۆماننووسی عێراقی(عەبدولستار ناسڕ)وڕۆمانی(قەپۆلك) ڕۆماننووسی سووری(مستەفا خەلیفە).

کە هەردووکییان باس لە زیندان دەکەن. گەرچی بڕواشم وایە نووسین چەند قوڵ و کاریگەریش بێت، هێشتا ئەستەمە جێگەی گوزارشتێکی ڕاستەقینەی ئازاری زیندانیکردنی زیندانیکراوێك، بگرێتەوە. کەلەکاتی لێَکۆڵینەوەو ئەشکەنجەدان و شکاندنی شکۆی کۆمەڵایەتی و مرۆیيانەی،ڕووبەڕووی دەبێتەوە.کاتێ ڕۆمانی (تواوە)ی عەباسی مەعروفیش دەخوێنینەوە، جارێکی تر بەرهەمان چیرۆکە دڵتەزێنەکانی زیندان و فەزای زیندان دەکەوین. ئەو کورتە ڕۆمانە، سەرگوزشتەی مرۆڤێکمان بۆ باس دەکات کە ناوی(ناسری ئەسفاری)یەو لەلایەن دەسەڵاتدارانی ئێرانەوە، بۆ ماوەی سێ ساڵ، بێ ساغبوونەوەی هیچ تۆمەتێك لە سەری، زیندانیدەکرێت. لەو ماوەیەدا، ئەسفاری هەرچی ئازارو تێهەڵدانی زیندان هەیە لە ئەشکەنجەدانی روحی و جەستەیی و

هەموو شێوەکانی ئازاردان دەبینێت. تۆمەتەکان بۆ زیندانیکردنی ئەسفاری، بێ شومارن، وەلێ بەڵگە و ساغبوونەوەکان بوونیان نییە. دەمێك بە تۆمەتی ئەندام لە شانەیەکی نهێنی، دەمێك بە نووسەری کتێبە یاساغەکان، دەمێك بە تلیاك و بازرگانیکردن بەو کارە تۆمەتباری دەکەن. وەلێ هەموو کات ئەو بێ تاوانی خۆی لەو کارانە دەردەبڕێت.

بێماوەی سێ ساڵ لەنێو ئەو ئازارانە و ئازاری هاوزیندانییەکانی دەمێنێتەوە. ئەو، ئەو ژیانەی خۆی و کەسانی دیکەی نێوان زیندان، بە ئیبراهیمی نێو ئاگر دەچوێنێت. وەك هێمایەك بۆ ئازارو ئەشکەنجەکان.دواجار لێکۆڵەرداوای لێدەکات لە بارەی کەسێکەوە کەهاوڕێی ئەو بووەو ناوی ئازادە قسەی بۆ بکات. یان ڕوونتر بڵێین ئیعترافی لە سەر بکات.

ئەو کەسە دەکەن بیانوویەك بۆ ئەوەی هەموو ڕۆژلێکۆڵەرو مەئمورەکان و جەلادەکانی زیندان ئازاری بدەن. تا ئەوڕادەیەی هەموو جارێك بەهۆی ئەو ئازارانەوە دەگاتە ئاستی مردن. ئەسفاری بۆ ئەوەی کۆتایی بەو ئازارانەی بێنێت، ڕۆژێك بە گاڵتەوە بە مەئمور دەڵێت: کە ئەو ئازاد دەناسێت و ئەندامی گرووپێکی نهێنییە و تەقینەوەیەکیشی ئەنجام داوە. لێکۆڵەر بە ئەسفاری دەڵێت: ئەمەش ئەوەمان دەویست تۆبۆچی خۆت ئازار دەدەی؟ بەڵام دواجار ئەسفاری پێیان دەڵێت: کە ئەو ئەوحیکایەتەی بۆیە هەڵبەستووە تاکو کۆتایی بە ژیانی بێنن. دەنا چ کاری بەو کەسەوە نییە.بەڵام لە بڕی ئەوەی هەموو ڕۆژێك لە زیندان بمرێت، ئەوا بابە یەکجاری کۆتایی بە ژیانی بێنن.

بەڵام ئەوان بەردەوام دەبن لە ئازاردانی. دوای ئەوەی بێئومێد دەبن لێی،لەوەی کەهیچ شتێك بدرکێنێت، بەم جۆرە دوای سێ ساڵ پێی دەڵێن: بەهەڵە تۆمان گرتووەو ئەوجۆرە هەڵانە هەردەبن. بەهیچ شێوەیەکیش نابێت دوای ئازادکردنت لە زیندان، ئەو ڕووداوە بۆ هیچ کەسێك باس بکەیت. بژە وەك ئەوەی هیچ ڕوونەدابێت. ئەسفاری لە زیندان ئازاد دەبێت، بەڵام کام ئەسفاری؟ ئەوئەسفارییەی هەرگیز وەك پێش زیندانیکردنەکەی نییەو خێزانەکەی پێی دەڵێت: جاران یەك ئەسفاری هەبوو، ئێستا بووە بەدوان. ئەمەش وەك ئاماژەیەك کە زیندان چۆن ئەو مرۆڤەی گۆڕی و ژیانی وێرانکرد. ئەسفاری دوای ئەوەی لە زیندان دەردەچێت، ژیانی خۆی لەوپەڕی بێ بەهایی و بێ مانایی دەبینێت. ئەوهەرگیز جارێکی ترنابێتەوە بەمرۆڤەکەی پێش زیندانیکردنی. بۆیە دەڵێت: (ژیان لای من وەك بینایەکی کۆن

وایە،کەسەیری هەر شوێنێکی دەکەی خەریکی داڕمانە). یاخود لەشوێنێکی دیکەدا دەڵێت: (هەست دەکەم عەلاگەیەکی پێلەخۆڕم و هیچ کەناسێك هەڵمناگرێت).زیندان ئەو مرۆڤە دەگۆڕێت بە بوونەوەرێك، کە ئیدی ژیان و بوونی لە بەرچاو دەکەوێت.

هاوشێوەی پاڵەوانی ڕۆمانی قەپێلك. ئەویش دوای ئەوەی لە زیندان ئازاد دەکرێت، هەست دەکات ژیان بۆ ئەو هیچ ماناو بەهایەکی نەماوە. بۆیە جارێکی تر حەزدەکات بچێتەوە زیندان. کاتێکیش دەزانێت ئەمە نابێت، ئیدی بەتەنها لە خانووێك دەژیت و خۆی دادەبڕێت لە هەمووشتێك. لە ڕۆمانی تواوەشدا، خوێنەر هەست بە ماهیەتی ڕاستەقینەی زیندان لەوڵاتە دواکەوتووەکان دەکات. لەم جۆرە وڵاتانە، زیندان جەهەنەمێکی دیکەیە. فابریکایەکە بۆ تاقیکردنەوەو ڕاهێنانی مرۆڤ لە سەر هەمووجۆرەکانی ئەشکەنجەدان. تا ئەوئاستە مرۆڤ بێ بەها دەکەن، کە ئیدی هەرگیز نابنەوە بە مرۆڤە ئاساکانی پێش زیندان. کاتێ لە خوێنەوەی ئەو کورتە ڕۆمانە بوومەوە،هەم ئازارم چەشت، هەمیش چێژ. ئەو ڕۆمانە لە کاتی خوێنەوەی بەهۆی بەرکەوتنی بەوهەموو دیمەنەتراژیدیانەی نێو زیندان و ژیانی ئەسفاری، ئازار دەچێژێت. هاوکات چێژیش لەخوێنەوەی وەردەگرێت. چونکە ڕۆمانێکی پوخت و کورتەو بەزمانێکی کوردیانەی سادەو جوان، وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی…

*پەراوێز_ تواوە/ ڕۆمان نووسینی(عەباسی مەعرووفی)/ وەرگێڕانی(ڤیداقادری)/بڵاوکراوەی دەزگای سەردەم 2017…